

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Koneyrittäjät toteaa lausuntonaan luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi seuraavan.

Koneyrittäjien mielestä selonteko on asetetuilta tavoitteiltaan hyvä ja tarpeellinen. Kokonaiskuva koulutus- ja osaamisjärjestelmän muutostarpeista on tärkeä, kun tarkastellaan pidemmällä aikavälillä Suomessa tarjottavaa koulutusta ja tehtävää tutkimusta, joilla on merkittävä vaikutus Suomen kilpailukykyyn, työllisyyteen ja talouteen.

Selonteossa on hyvin esitetty koulutukseen ja tutkimukseen tulevaisuudessa yhä enemmän vaikuttavat tekijät, kuten väestökehitys, teknologian kehitys ja ilmastonmuutos. Erityisesti väestökehitys ja muuttoliike Suomessa aiheuttavat konetyöaloille haasteita saada riittävästi ammatillisesti koulutettua työvoimaa. Toisaalta näemme, että teknologinen kehitys ja digitaalinen koulustarjonta erilaisilla digitaalisilla oppimislustoilla ja -ratkaisuilla antaa mahdollisuuden ajasta ja paikasta riippumattomaan opiskeluun. Tämä mahdollisuus on erittäin tärkeä niille, jotka aloittavat jatko-opiskelun vasta aikuisiällä, työelämässä ollessaan tai vaihtaessaan ammattia.

Koneyrittäjät korostavat, että ammatillinen koulutus tulee säilyttää työelämään valmistavana, eikä siihen pidä lisätä merkittävästi selonteossa esitettyjä yleissivistäviä sisältöjä, mikäli toteutustapaa ei harkita todella tarkasti. Esitetyn kaltainen yleissivistävien sisältöjen lisääminen ammatilliseen koulutukseen vähentää näkemyksemme mukaan ammatillisten aineiden opetusmääriä ja kasvattaa riskiä koulutuksen keskeytyksiin. Koneyrittäjien näkemys on, että jo nyt vastavalmistuneilla toisen asteen tutkinnon suorittaneilla on ongelmia selvittää päivittäisistä työtehtävistään.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Koneyrittäjien mielestä on hyvä, että Suomi tavoittelee koulutus- ja osaamistasossa maailman kärkipaikkaa. Korostamme kuitenkin, että toisen asteen ammatillista peruskoulutusta ei saa nähdä vision tapaan vain ponnahduslautana korkeakouluopintoihin vaan jatkuvasti kehittyvänä kokonaisuutena, joka valmistaa alati tiukentuvaan työelämään, jossa osaamisvaatimukset kovenevat.

Selonteossa tunnustetaan, että toisen asteen koulutuksen järjestäjiä tulee olemaan tulevaisuudessa vähemmän. Kuitenkin siinä halutaan turvata mahdollisuus kouluttautua asuinpaikasta riippumatta. Vähentyneiden toisen asteen koulutuksen järjestäjien määrän takia voivat toisen asteen tutkinnonsuorittajat tulevaisuudessa joutua muuttamaan yhä useammin ja yhä pidemmälle opiskelupaikan perässä, joka saattaa johtaa opiskelijoiden yleistyviin sosiaalisiin ongelmiin opiskeluaikana. Digitaalisten oppimisympäristöjen ja -alustojen kehittäminen ja laajempi käyttöönotto voivat olla tulevaisuudessa erittäin tärkeitä, ja ehdottomasti tarpeellisia osa-ratkaisuja tähän ristiriitaiseen tilanteeseen.

On huomattava, että ammatillisessa koulutuksessa aitoon tekemiseen perustuva lähiopetus on edelleen paras tapa koulutuksessa. Koronavuosi ja sen aiheuttama pakollinen siirtyminen etäopetukseen konetyöaloilla paljastivat sen karun tosiseikan, että kaikille ammatillisessa koulutuksessa oleville etäopetus ja siihen liittyvä itseopiskelu ei todellakaan sovi, jolloin koulutukselle asetettuja tavoitteita ei saavuteta.

Eriyksen tärkeää nyt olisi miettiä uusia koulutuksen järjestämistapoja, joilla pystytään esimerkiksi konetyöaloilla turvaamaan paikallinen tai edes alueellinen kouluttautuminen. Tällainen tapa voisi olla esimerkiksi pidemmälle kehitetty (asiakas) – yrittäjä – koulutuksenjärjestäjä -yhteistyö, joka vaatisi 2018 reformin muuttamista niin, että julkista rahoitusta pystyittäisiin ohjaamaan myös yrityksiin, mikäli koulutus järjestetään koulujen kanssa yhteistyössä hybridimallina.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Koneyrittäjät kannattavat toisen asteen koulutuksessa ajatusta, joka tarjoaa ammatillisesti vahvan pohjan työelämään siirtymiseksi ja mahdollistaa työikäisen ja työelämässä olevan väestön osaamisen kehittämisen. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen tulee vastaisuudessaakin kyetä muuttamaan yhteiskunnan ja työmarkkinoiden mukana. Konetyöalojen ammatillisessa koulutuksessa on nähtävissä ongelmana, että se ei pysty tuottamaan riittävästi osaajia työelämän ja yhteiskunnan tarpeisiin.

Tässä yhteydessä tulisikin erikseen käsitellä sekä lukio, että ammatillinen koulutus omina kokonaisuuksinaan sekä vielä erillisenä kokonaisuutena maahanmuuttajien rooli niin sanotussa

suorittavassa työssä. Väestörakenteen muutos, koulutustason nousu ja kaupungistuminen tarkoittavat, että maahanmuuttoa on edistettävä ja koulutusjärjestelmän pitää pystyä tukemaan tätä kehitystä, jotta etenkin harvaan asutuille alueille saadaan riittävästi tekijöitä.

Ammatillisen koulutuksen vetovoimaa on edelleen parannettava, jotta eri aloille hakeutuu riittävästi opiskelijoita ja ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus turvataan ikäluokkien pienentyessä.

Ammatillinen koulutus tarjoaa eväät työelämään ja jatko-opintoihin, kun taas lukio tarjoaa lähinnä yleissivistystä ja jatko-opintokelpoisuuden. Näiden koulutusten erilainen luonne tarkoittaa sitä, että niiden resurssitarpeet ovat erilaisia ja niitä pitää kehittää eri tavalla. Selontekoa ohjaava asenne korostaa mahdollisuutta siirtyä jatko-opintoihin. Osa opiskelijoista siirtyy ja haluaa siirtyä ammatillisesta koulutuksesta työelämään ja tekemään jotakin konkreettista. Heille jatko-opiskeluvalmiuksia lisäävien opintosisältöjen kasvattaminen saattaa toimia motivaatiota heikentävänä. Tämä näkökulma on myös huomioitava.

Esimerkiksi konetyöaloilla opiskelevissa on kokemustemme mukaan sellaisia henkilöitä, joilla yhteisten aineiden ja yleissivistävien aineiden suuri määrä toimii opinnoista etäännyttävänä seikkana, kun taas konkreettinen ammattialan tekeminen kiinnostaa. Yhteisten opintojen määrä pitäisi rakentaa niin, että on tietty minimimäärä ja optiona lisäopinnot niille, joilla on halua ja kykyä.

Luonnos linjaa, että oppimisen ja osaamisen kehittämisen tukena hyödynnetään laajasti teknologiaa sekä kannustaa koulutuksen järjestäjiä muodostamaan nykyistä laajempia kokonaisuuksia ja tiivistämään yhteistyötä työelämän kanssa, jotta turvataan koulutuksen saatavuutta.

Konetyöalat ovat erityisalaja, joille käsityksemme mukaan on tarvetta räätälöidä etenkin työpaikalla opiskelun malleja ja toimintatapoja. Samalla pitää resursoida ja varmistaa, että työnantajilla, joiden rooli työpaikalla tapahtuvassa opiskelussa on merkittävä, on riittävät valmiudet kouluttaa ja hyödyntää uutta teknologiaa. Tosiasia on, että työpaikoista suurin osa on hyvinkin pienissä yrityksissä. Tämän varmistamiseksi on tarpeellista luoda myös uusia rahoitusmalleja, joilla osa koulutuksen vaatimasta rahoituksesta voidaan ohjata työpaikalla opiskelun paikan ja puitteet tarjoavalle taholle.

Toisaalta yhteistyön pitää sisältää myös se, että oppilaitos tarjoaa työpaikan tarvitsemaa tukea työpaikalla tapahtuvan opiskelun onnistumiseksi. Suomessa valtaosa työpaikoista on pienissä yrityksissä ja erityisalajoilla kuten konetyöaloilla. Niissä työpaikalla oppiminen tulee yritykselle kalliiksi opiskelijan vaatiman konetyöympäristön ja opastuksen takia. Tällöin oppilaitoksen tarjoama tuki on tärkeää. Tätä tukea tarvitaan myös esimerkiksi maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn.

Ammatillisessa koulutuksessa on huomioitava, että opiskelijoista yli puolet on aikuisia. Koulutuksen lainsäädäntö tulee olla sama kuin nuorilla, mutta opintojen järjestämisessä on nykyistä paremmin varmistettava opintojen yksilöllisyys, aiemmin opitun tunnistaminen ja tunnustaminen sekä joustavat opetusjärjestelyt, jotka mahdollistavat työn, perheen ja opintojen yhteensovittamisen. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tai tutkinnon osien lisäksi parannetaan mahdollisuuksia suorittaa tutkinnon osaa pienempiä opintokokonaisuuksia.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Tulevaisuudessa on yhä tärkeämpää mahdollistaa joustava työuran koko aikainen opiskelu. Virallisten tutkintojen ja tutkinnon osien lisäksi osaamisen kehittämisessä tarvitaan ns. pieniä osaamiskokonaisuuksia sekä yksittäisiä täsmäkoulutuksia, joita voidaan tukea erilaisilla digitaalisilla oppimisympäristöillä ja -alustoilla.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Opetus- ja ohjaushenkilöstön koulutusta on kehitettävä vastaamaan myös työelämän muuttuvia tarpeita kaikilla koulutusasteilla ja turvattava riittävä resurssointi siihen. Erityistä huomiota on tulevaisuudessa kiinnitettävä opettajaksi hakeutumisen houkuttelevuuteen ja jo alalla olevien opettajien pysymiseen opetusalaalla.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

-

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Peltola Matti
Koneyrittäjät ry

Järvinen Ville
Koneyrittäjien liitto ry